

Motion till riksdagen 2006/07:K326

av **Birgitta Ohlsson och Barbro Westerholm (fp)**

Stöd till sekulära livssynsorganisationer

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att sekulära livssynsorganisationer och religiösa trossamfund ska behandlas lika av staten när det gäller juridisk ställning och rättigheter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att sekulära livssynsorganisationer och religiösa trossamfund ska behandlas lika av staten när det gäller möjligheterna att erhålla ekonomiskt stöd eller hjälp med uppbörden av medlemsavgifter.

Motivering

Förenta nationernas deklaration om de mänskliga rättigheterna av år 1948 innehåller i artikel 18 följande formulering: Envar har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och att ensam eller i gemenskap med andra offentligt eller enskilt utöva sin religion eller tro genom undervisning, andaktsövningar, gudstjänst och iakttagande av religiösa sedvänjor.

Som religionsfrihet vanligen tolkas avser det även frihet att inte hysa en religiös övertygelse. Friheten i den avsedda artikeln innefattar alltså rätten att hysa och utöva en livssyn baserad på sekulära värderingar. När riksdagen fattade beslut om det i proposition 1998/99:124 framlagda förslaget till lag om stöd till trossamfund beaktades inte frågan om likabehandling av religiösa och sekulära trosuppfattningar. Detta kan sägas vara ett av de sista kvarvarande hindren för en fullt ut förverkligad religionsfrihet inklusive likaberättigande av livssynsuppfattningar i Sverige.

Fel! Okänt namn på

Ingen grund för särbehandling

Den svenska staten och dess myndigheter ska behandla sina medborgare och deras sammanslutningar lika. Saklig grund måste alltid finnas för en åtskillnad. Bland motiven i propositionen 1998/99:124 liksom i konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU5 finns ingen sakligt grundad anledning för att särbehandla sekulära livssynsorganisationer med avseende på de ändamål som berättigar till stöd.

Regeringen anför bl.a.: Trossamfund är generellt sett samhällsnyttiga organisationer som medverkar i den ständigt pågående normbildningsprocessen, och denna process är nödvändig för att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som vårt samhälle vilar på.

När Svenska kyrkan enligt 16 § lagen (1998:1593) om trossamfund får kostnadsfri avgiftshjälp bör staten av likställighetsskäl stödja de andra trossamfund. Enligt regeringsformen är det en uppgift för det allmänna att främja bl.a. religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget samfundsliv (1998/99:124). Således görs här inget förbehåll för att enbart religiösa livssyner kan tillfredsställa de villkor som motiverar samhällets stöd. Svenska kyrkans skiljande från staten är central av liberala ideologiska skäl. Staten ska vara neutral inför medborgarnas val i fråga om religion och livssyn. När den nya lagen om trossamfund (1998:1593) beslutades och statskyrkan därmed avskaffades var det en stor seger för en liberal syn på religionsfrihet. Tyvärr innebar det också att en del kompromisser fick göras, vilket har gjort att religionsfriheten och statens neutralitet tyvärr inte alltid kunde genomföras fullt ut. Detta måste ändras.

Sverige står än i dag för en snedvriden syn på trossamfunds rättsliga reglering, där inte bara den tidigare statskyrkan ges en juridisk särställning utan också religiösa samfund ges fördelar framför icke-konfessionella rörelser på sätt som egentligen saknar en tydlig rättslig motivering. I flera länder, t.ex. i Norge sedan 1979 och även i viss mån Nederländerna, Tyskland och Belgien, har synen på samfund breddats till att omfatta även sekulära livssynsorganisationer som är jämförbara med trossamfund. Detta är en principiell syn som vinner alltmer terräng. I ett förslag från EU:s framtidskonvent om "Unionens demokratiska liv" finns i artikel 51, avdelning VI "Kyrkans och konfessionslösa organisationers ställning" ett stycke som lyder: "2. Europeiska unionen skall även respektera filosofiska och konfessionslösa organisationers ställning." Denna syn borde även Sverige omfatta.

I lagen om stöd till trossamfund (1999:932) ges två möjligheter för ett registrerat trossamfund att få stöd av staten. Det kan endera ges i form av bidrag vilka fördelas mellan de olika trossamfundet genom Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund, eller också genom att det enskilda samfundet får hjälp av skattemyndigheten att samla in sin medlemsavgift på samma villkor som Svenska kyrkan.

De motiv som finns i lagens förarbeten om varför samfundet ska berättigas till detta stöd talar om att samfundet kan stå för en samhällsnyttig verksamhet dels i form av en grundläggande själasörjande verksamhet, dels i form av att bidra till att forma samhällets etiska värdegrund. Inget av detta är be-

gränsat till organisationer som företräder en religiös livssyn, utan kan givetvis utföras även av sekulära livssynsorganisationer. Som exempel sysslar exempelvis Humanisterna i Sverige med humanistiska barnvälkomnanden som motsvarar kyrkans barndop, humanistiska konfirmationsläger för ungdomar för att utveckla deras syn på etik, moral och mänskliga rättigheter som motsvarar kyrkans konfirmationsläger, humanistiska bröllop som motsvarar kyrkbröllop, humanistiska begravningar motsvarande kyrkans begravningar, utbildning och själavård för icke-religiösa som motsvarar de religiösa livssåskådningssamfundens utbildning och själavård.

Lagen skapar ett moment 22

Det skapas ett moment 22 av de olika lagarna. Humanitär verksamhet på sekulär grund som i och för sig ligger i lagens anda räknas inte som jämförbar med religiösa samfunds verksamhet därför att lagen skiljer mellan religiösa och sekulära organisationer, och enbart de religiösa samfunden berättigas till bidrag för sitt samhällsnyttiga arbete eftersom endast de lever upp till lagens definition. Vigselrätt kan till exempel medges till religiösa samfund på generell bas där samfundet ges rätt att själv förordna vigsselförrättare. Denna rätt kan, såvitt framgår av dagens lagstiftning, ej meddelas till sekulära livssynsorganisationer. Och att sekulära livssynsorganisationer inte kan medges generell vigselrätt talar emot att de kan fylla samma roll som religiösa samfund.

Värdegrundsdebatten är inte bara en religiös angelägenhet

Undersökningar av European Values Studies utförda 1999–2000 visar att Sverige är ett av världens mest sekulariserade länder. Bara 4,8 % svarar ja på frågan om det är viktigt att föräldrarna lär barnen religion, färre än 4 % besöker regelbundet gudstjänster. Ungefär en fjärdedel av befolkningen menar att kyrkorna har bra svar på moraliska och andliga frågor. Det är därför uppenbart att den utomordentligt viktiga värdegrundsdebatten inte enbart är en angelägenhet för religiösa samfund. En klar majoritet av befolkningen söker sina svar i ”moraliska och andliga frågor” på annat håll. Ett sekulärt alternativ har en målgrupp som är många gånger större än kyrkorna. Men tyvärr saknas medel och resurser för att bedriva ett sådant arbete, då det förbehålls de religiösa samfunden. Sedan Norge införde sin lagstiftning har Human-Etisk Forbund kunnat bedriva en långsiktig, stabil och uthållig verksamhet med sekulära alternativ till religiösa ceremonier, viktiga för att markera individens passage mellan olika faser i livscykel, samt en omfattande etisk debatt från en humanistisk värdegrund.

Human-Etisk Forbund, verksamhet 2002:

”Navnefest”, konfessionslöst alternativ till dop 1 255 barn.

Fel! Okänt namn på

Konfirmation på humanistisk grund (225 ceremonier) 8 715 konfirmander.

Vigslar 52 par.

”Borgerlig gravferd” 272 personer.

Den överlägset största verksamhetsgrenen är riktad till ungdomar, vilka genomgår en kurs där olika etiska frågeställningar diskuteras och som markerar vuxenblivandets ökande ansvar. Human-Etisk Forbund som bildades 1956 har i dag drygt 60 000 medlemmar.

I Sverige bedrivs motsvarande verksamhet av Humanisterna. Organisationen är dock mycket mindre och når därför bara bråkdelen så många ungdomar i form av konfirmationsläger som helt bekostas av föräldrarna. Tillväxten i Norge kom sedan Human-Etisk Forbund givits samma villkor som de religiösa trossamfundet där. Det finns skäl att förmoda att så skulle kunna ske också i Sverige.

Såväl Human-Etisk Forbund som Humanisterna ingår i en världsomspännande krets av sekulära livssynsorganisationer på humanistiska grunder som samlats under paraplyorganisationen IHEU, International Humanist and Ethical Union.

Man kan diskutera i vilken form staten bör stödja och underlätta verksamheten i olika livssynsorganisationer, vare sig deras grund är religiös eller sekulär. Men den diskussionen bör inte hindra att sekulära och religiösa livssynsorganisationer behandlas likvärdigt. Därför bör riksdagen tydligt markera att de livssynsorganisationer som på sekulära grunder kan göra anspråk på att svara mot samma behov som trossamfundet, som utför samma samhällsnyttiga arbete och som är samma tillgång i värdegrundsdebatten också ska ges en likabehandling när det gäller vilka juridiska rättigheter organisationerna kan erhålla och möjligheten att erhålla statligt stöd för sina verksamheter, inklusive möjligheten att få hjälp med insamling av medlemsavgifter. En kontroll av de sekulära livssynsorganisationernas demokratiska värderingar och utförda arbete måste naturligtvis göras, på samma sätt som för trossamfundet. Men detta kan inte ge upphov till några principiella invändningar.

Denna motion har tidigare avstyrkts i betänkande 2005/06:KrU25 med motiveringen ”att riksdagen inte bör ta ställning för ett jämställande av religiösa livssynsorganisationer och sekulära livsstilsorganisationer i statbidragshänseende”. Detta är anmärkningsvärt med tanke på att sekulära livsstilsorganisationer erbjuder alternativ till trossamfundet när det gäller huvudpunkterna i trossamfundets verksamhet.

Stockholm den 26 oktober 2006

Birgitta Ohlsson (fp)

Barbro Westerholm (fp)